

Nedėldienio Skaitymas.

NEDELINIS LAIKRAŠTIS.

Apmokėsnis: su prisiuntimu metams 2 rub.
pusmečiui 1 rub.
be prisiuntimo metams 1 rub. 40 kap.
pusmečiui 70 kap.

Rėdākcija Kaune.

REDAKTORIUS IR LEIDĖJAS

kunigas pralotas Antanas Karosas.

◆◆◆ Už atskirą numerį 4 kap. ◆◆◆

Už apgarsinimus imama nuo eilutės arba jos vietos ant paskutinio puslapio 20 kap.

№ 22.

Kaunas. 16 (29) gegužio

1906 m.

Pirmi metai.

Jau atspaudinta nauja knygelė

GARBĖ MARIJAI.

Gegužės mėnesyje pamaldos Šv. Marijos Panos pagarbinimui. Kaina 12 kap.—Centralinė sankrova **Kaune K. Rutskio** (pirmiaus J. Zavadzko) knygyne. 10—3

MUSŲ VARGAI IR REIKALAI.

IV.

Šis-tas apie mergelių kraičius ir apšvietimą.

— Ai, ai, ai! skundėsi neseniai vienas mano pažįstamas ukininkas,—dabar dukterį leisti už vyrą yra vien-tiek, ką savo namuose tureti gaisrą... Jeigu nori, kad tavo duktė ištekėtų į „gerą gyvenimą“, tai duok dalies (pasogos) 600 rublių, 800 rublių arba visą 1000 rublių, na, o kur dar išlaidos vestuvėms (veselijai), čia vėl padėk dar du-tris šimtukus... ai-ai-ai, ar tas buvo girdėta senobėje? Kad mergai davė kraičio 100 rublių arba 150 rublių, prie to dar primetė keletą bandos štukų arba ši-tą iš padarynės, tai į „visugeriausį gyvenimą“ galėjo išleisti, o dabar jau plikas bernas su šimtu rublių kraičio mergos nebenori vesti... ai, ai, ai, tai gadynė atėjo!... Bernelis dabar atjoja į piršlybas ir visupirmu žiuri ne į tavo mergele, bet stačiai akis įsmeigia į tėvužį arba motynele ir klausia: na, tėveliai, kiek duosite savo dukrelei kraičio? Aaa! Žinoma, siulyk kuodaugiausiai šimtinių, o niėko nepasiulysi, tai jis kuogreičiausiai išbėgs laukan. Aaa! moterystė dabar pavirto į pirklybą!...

— Teisybę sakai, tėve, kad moterystė pavirto į pirklybą,—tariau išklausęs to ukininko nusiskundimo; bet kas čia kaltas? Jaunikaitis, norėdamas vesti, jiesko ne pačios, bet piningų arba turtų, jiesko ne dievobaimingos, išmintingos arba patinkamos sau prietelkos, bet jiesko vien kraičio arba piningų. Ar rei-

kia stebėtis, kad toksai piningų jieskotojas, antrą dieną po šliubo, su savo pačia susibara arba kartais susipeša? Piningai arba kraitis jiems bežiurint išnyko, tarsi kumparas, o jų kasdieniniame gyvenime paliko tiktai barniai ir peštynės. Tokią moterystę vadiname nelaiminga. Ar nebutu geriaus, kad mūsų ukininkai, ką turētu atiduoti savo dukteris ant maisto visokiems didelių kraičių jieskotojams, kad savo dukteris leistu į mokslą arba išmokintu kokio nors amato? Kraitis lengviai gali pražuti arba pranykti, o kad mokės amata, tai duoną visados turės, o vyrą dar greičiaus sugriebs.

Žmogutis galvą palingavo, tarsi apie tą abejodamas, ir valandą pagalvojęs tarė:

— Gerai buti mokintam žmogui, dėlto kad jis duonele lengviaus pelno, bet kame galētu duoną at-rasti mokintos mergos—to nežinau.

— Ogi, ar negalētu buti gydytojomis, mokytojomis, kasierkomis? ar negalētu pasimokinti ukininkystės, labiausiai pienininkystės arba gaspadinystės? Gera gaspadinė t. y. išsimananti apie visas ukininkystės šakas po didelius dvarus gauna po 25 rublios algos ant mėnesio su visu užlaikymu. Žinoma, čia jau reikia **mokėti** savo darbą gerai atlikti. Mokin-ta moteriškė, ar šen ar ten eis, o vis atras sau darbą ir uždarbį.—Pas mus Lietuvoje vienutinis mergelių troškimos—tai už vyrą ištekėti, labiausiai už ukininką arba už šiek-tiek turintį savo žemes. Neblogai yra ukininkauti, jeigu tarp vyro ir moters yra meilė, vienybė arba sutikimas, bet nelaimė tiems, kurie kasdieną turi barties, rieties arba mušties. O tokių moteryščių kas-karts vis daugiau jau atsiranda. Iš to nėra ko stebėtis. Tėvai, savo dukterei duodami 600 arba 800 rublių dalies, iškalno jau sprendžia, kad jų Onytė išeis į „gerą gyvenimą“, o koks tame „gyvenime“ bus žmogus, tai apie tą nieks nesiklausia. Jaunikaitis, turėdamas „gerą gyvenimą“, vėl jau iškalno sprendžia, kad jis po pačios kraičio neatbu-

tinai turės 600 arba 800 rublių, o kokio yra arba bus ta jo „pati“, apie tą jis visai galvos nesuka. Ar reikia stebėtis, kad jiems susivenčiavojus, tuojaus atsiranda „nesusipratimai“ paveiksle barnių arba muštynių?

— O ką reikia daryti, kad dabar jau tokia galytė virto, kad merga be kraičio, tai vien tiek, ką žvakė be šviesos? paklausė senis ukininkas.

— O ką darysi? reikia, kad ukininkai savo dukterims duotų mokslą arba apšvietimą, kad išmokintu kokio-nors amato. Mokslas arba žinojimas kokio nors amata, tai yra tas pats kraitis, bet kitokiam paveiksle. Piningus žmogus gali prakleisti, bet kad turės arba mokės amatą, tai visados turės duoną. Mokinta arba turinti rankoje amatą moteriškė tuomet pati galės išsirinkti vyrą pagal savo noro arba patikimo, neteip kaip dabar, kad tėvai savo dukterį už keliatą šimtų rublių parduoda „jaunikiui“. — Juk už tuos 800 rublių arba už tą 1000 rublių, kuriuos pasiturintįs ukininkai duoda savo dukterims kaipo kraičį, tai galėtų jau duoti gerą pradžia mokslo...

— Žinoma, mokslas nėvienam nevodyja (nenkenkia), bet iš kur ukininkas begaus tiek piningų, kad savo mokintą dukterį už vyrą galėtų išleisti? paprastas ukininkas jos nebenorės imti: sakys: „perdaug mokinta ir poniška“, o rasit ji už paprastą žemdirbį ir pati nebenorės tekėti, sakys: tamsuolis, kvailys ir tt. Iš tokios merginos išeis nei šis, nei tas... išrodinėjo man senis ukininkas.

— Na, o ar-gi kiekviena mergina neatbutinai už vyrą turi tekėti? kad turės mokslą arba amatą, tai duoną ji sau visados uždirbs, o kad atsiras vyras, kurs brangis jos mokslą arba išmintį, tai paims jų ir be kraičio. Tarp lietuvių yra jau nemaž mokintų arba apšviestų vyrų, kurie, nesurazdami apšviestų lietuvaikių, veda už moteris svetimtautes. Tokios moterystės mūsų „apšviestunus“ tiktai ištautina t. y. priverčia išsižadėti savo kalbos, o kartais ir tikėjimo. O kad atsirastu apšviestos lietuvaitės, tai mūsų inteligentai vestu moteris lietuvaites. Tokiu budu įsikurtu lietuviškos inteligentų šeimos. Butu iš to nemaža nauda visai Lietuvai. O mokintų ir apšviestų žmonių mums reikia labai daug. Tauta be mokintų žmonių yra vien tiek ką aklas be vadovo. Mūsų svietiškieji mokyntieji arba inteligentai išejo daugiausiai iš ukininkų vaikų. Neesant Lietuvoje apšviestų merginų, mūsų apšviestieji vyrai yra priversti vesti moteris lenkes, vokietes ir ruses. Gyvendami tokioje moterystėje tankiausiai išsižada savo tautos o kartais ir tikėjimo, nešnekant jau apie vaikus, kurie daugiausei eina paskui motynos t. y. jeigut motyna buvo lenkė, tai vaikai yra lenkai, jeigut rusė, tai vaikai pavirsta į rusus. Antroji karta iš tokios moterystės su Lietuvą jau beveik nieko bendro nebeturi, negut tiek, ką nešioja lietuvišką pavardę.

Senis ukininkas, išklauses tos kalbos, stebėjosi,

galvą kraipė, bet ant galo sutiko ant to, kad mokslas arba žinojimas kokio nors amato Lietuvos mergelėms yra reikalingas.

Dėdė Atmazas.

Žinios iš Lietuvos.

Procesijos ir kryžių statymas.

24 balandžio I. M. Žemaičių Vyskupas išleidė aplinkraščių kunigus, išaiškinantį Viršiausį parėdymą iš 26 gruodžio 1905 m. apie procesijas ir kryžių statymą. J. M. Vyskupas apskelbė, juog

1) procesijos ant šventoriaus galima vaikščioti visuomet, nesiklausus policijos ir nei nedavusjai žinios;

2) procesijos po gatves ir placus miestų ir miestelių galima irgi vaikščioti, bet reikia pirmiaus duoti žinią policijai, nuo kurios tečiaus jokio leidimo prašyti nereikia. Tokiuo pat budu galima eiti su procesija į šventas vietas, į atlaidus, nors kuotoliausiai ir kunigui vadovaujant, su kryžiumi, karunomis, latarniomis ir tt. trumpai sakant, su visa iškilme pagal Bažnyčios įstatymų;

3) Kryžiai ir šventųjų stovylai ir paveikslai leista statyti, jokios vyresnybės nesiklausus; bet yra tokie atvejai, kuriuose nei namų, nei jokio trobesio neleista statyti be tamtikro leidimo — tuokart ir kryžiumi, stovylui ir paveikslui statyti reikia gauti leidimą, kaip šitai: miestuose, ant viešų placų ir tt.

4) Jeigu ant kryžiaus arba stovylo ketinama padėti parašas, sudėtas iš Šventojo Rašto žodžių, tuokart nereikia prašyti jokio leidimo; bet jeigu parašo žodžiai ne iš Šventojo Rašto išimti, bet iš kitur, tai tuokart tą parašą reikia per Vyskupo rankas siųsti gubernatoriui dėl peržiurėjimo.

Idėmė. Statant kryžius arba stovyklas ant šventoriaus arba ant kapinių, siųsti parašo dėl peržiurėjimo niekam nereikia.

Šitas Viršiausis parėdymas atsiekia gubernijas: Vytebsko, Mogiliovo, Minsko, Vilniaus, Gardyno, Kauno, Kijevo, Volinias, Podolios, visos Lenkijos, o sulig procesijų — ir Kuršo guberniją.

Apie procesijas.

Apie procesijas mes lig šiol turėjome tokį supratimą, kad jos daromos yra tikt Bažnyčioje arba ant šventoriaus apie Bažnyčią.

Tiesa, lig šiol pas mūsų teip ir buvo. Daryti iškilmingas procesijas iš Bažnyčios į Bažnyčią arba po laukus buvo užginta. Mes ir mislyti negalėjome apie kitokias procesijas, kaip tikt Bažnyčioje arba ant šventoriaus daromas. Bet dabar virto kita galytė. Galima kur tikt norint daryti kuoiškilingiausias procesijas, niekas neuždraus, reikia tikt pranešti vietiniai policijai, kad ji kartais kilus betvarkei, galėtų ją sustabdyti.

Atmename, kaip tai seniaus gražu budavo, kad

didžiausi žmonių būriai su kunigu ir su vėliavomis ir kryžiumi, šventas giesmes giedodami, keliaudavo Šidlavon ant Šilinės arba Kalvarijon ant Didžiosios Kalvarijos Atlaidų.

Dabar su dideliu vargu atgavus daryti procesijas ir keliones į šventas vietas, nereikia snausti. Atejus atlaidams Šilinės arba Didžiosios Kalvarijos susitarti iš pradžių vienai kaimai arba sodai, paskui kitos kaimos gyventojus prijungti ir trečios ir taip toliau. Tokiu būdu gali susitaisyti partija arba kompanija po kelius šimtus, tukstantį ir daugiau; paprašyti kokio kunigo, kad sutiktu būti vadovu kelionėje.

Toki skaitlinga svieta minia keliaujanti aplankyti šventas vietas sujūdina atšalusius ir apsileidusius katalikus. Ne vienas gal, kurs buvo truputį pamišęs ir nuo Kristaus avinyčės atsiskyres, pamatęs tokį dievobaimingą būrį ir jis prisivienys—kartu nueis į šventą vietą ir ten par šv. pakutą su Dievu susivienys.

Butu gerai, kad kas galėtų aprašyti tokias procesijas, jei kur bus daromos; aprašyti kiek buvo žmonių, ką giedojo, kas buvo vadovu kelionėje, ir taip toliau.

Vaituoklis.

Girkalnis (Raseinių pav.) 16 d. balandžio buvo didelis griaustinis su perkunija. Mikaičiuose sudegino Žemaičio klotimą. Pušynėje pas p. Janciuvienės ir aplinkinių daugybė iškrito ledų. Kaikur ledai nets langus iškriūšo.

Mateušas.

Tirkšliai (Telšių pav.). Čia žmonės gyvena vienišiais, apart dviejų-trijų kaimų arba sodžių lig šiol dar neišsidalinusių į vienkiemius. Užtad ukės vedimas Tirkšliškių gali būti paveikslu kitiems. Jie seniai, seniai jau pametė trilaukinę ukę ir dalina žemę į šešius o kiti nets ir į devynis laukus. Kiekvienas, tad nors ir mažžemis, sėja dobilų du—tris laukus; du lauku piauna, o vieną gano. Užtad jų gyvoliai, tai yra ko pažiūrėti. Gaila tikt, kad Tirkšliškiai taip aukštai stovėdami kas link ukės vedimo, labai savę nužemina girtuoklavimu. Bet reikia tikėtis geresnių laikų. Beskaitydami geresnes knygeles ir išrašinėdami laikraščius apsišvies ir susipras blogai darę—Dievas duos, kad ir pasitaisys iš girtuoklystės nuodemės.

Mažikiškis.

Kun. Katelės penkdešimtinės kunigystės sukaktuvės.

Nedėlto noriu paduoti čia visuomenei tą žinią apie 50 m. kunigystės sukaktuves, kad tai yra retas atsitikimas tiek daug metų pragyventi kunigystėje, bet dėlto, kad kun. Katelė per savo amžių atsižymėjęs yra kaipo platintojas apšvietimo tarp žmonių.

Stengsiuos trumpai supažindinti skaitytojus su tos ipatos gyvenimu.

Kun. Jonas Katelė, Panemunėlio klebonas (Zarasų apskr. Kauno gub.); gimė 1831 m. Mokslus ėjo Panevėžyje. Užbaigė 5 klisas „Bajorų mokykloje“

1851 m. įstojo Varniuose į dvasišką seminariją. 1855 m. tapo išvestas į kunigus. Taigi ši metą sukako jau 50 metų, kaip yra kunigu. Kaip yra klebonu Panemunėlyje bus jau 34 metai. Šią vasarą 2 d. Liepos mėnesio atsiliks iškilmingas apvaikščiojimas tų sukaktuvių. Parapijonai kart tu aplinkiniais kunigais parengė ant tos dienos knygą su savo parašais. Nekurie parašė ten trumpas gražias eilutes, kiti gi šaip jau atsakančius tai iškilmei išsireiškimus ir po jų pasirašo savo vardą ir pavardę. Toks budas pasveikinimo vadinasi „paduoti adresą“.

Kunigui Katelei tas adresas turės labai patikti, nes ten pamatys savo darbo vaisius. Jog tie tai, knygoje pasirašiusieji, visi yra jo išmokyti. O su koku tai vargu tas mokymas buvo vedamas! Valdžia mokyti neleisdavo, senieji žmonės, patį nieko nemokėdami, pavydėjo ir kitiems mokslo, visokiais budais kliudė savo klebonui, kad perstotu mokines. Jis vienog ant to nesizvalgė. Prisipirks, budavo, klėbiais popiero, bonkomis (buteliais) paišalo, plūksnakočių, plūksnų... kas tikt buvo reikalinga prie rašymo, važinės, budavo, po sodas (kaimas) ir dalina kiekvienam, kas tikt prižadėdavo mokintiesi. Surinkęs jaunumėnį į vieną vietą, susodinęs juos apie stalą pats aplink vaikščiodamas rodydavo jiems pirmus apšvietimo žingsnius, pradedant nuo rašymo A, B; pati pradžia to darbo nesvietiškai buvo sunki. Kitur antrą kartą nuvažiavęs pasižiūrėtų kaip eina rašymas, atrodavo visas sąsiuvas, visą popierą tyčioms suplėšytą, kad nereiktu mokintiesi. Kiti pranešdavo valdžiai, kuri darydavo kratas, jieškodama pas klebono „mokyklos“, bet kurgi ją galėdavo atrasti, kad toji mokykla buvo visa parakvija. Vieną kartų nets pats Gubernatorius buvo pareikalavęs prie savęs išsiaiškinti, dėlko jis mokina žmones. Tuokart jam brangiai apsejo tas apskundimas, vienog iš klebonų nebuvo išmestas. Mokslas, nežiurint ant tų persekiojimų ir kliučių ėjo savo takeliu. Išmokinęs rašyti kunigas Katelė mokino rokundus daryti. Tam tikslui pats sustatė apie aritmetiką, knygelę pavadintą „Užduotynas“—ir iš jos mokino rokundus vesti. Išspausdinti jos negalėjo, dėlto kad spausdintą lietuvišką knygą kaip atras šnipukai, tuoj prisikabys ir nubaus,—taigi ji platindavosi rankraščiuose. Pas klebono buvo vargonininkas, kurs ją perrašinėdavo; taigi tokią gan nemažą knygelę perrašyti kelioliką kartų, koks tai buvo didelis vargas—vargonininkui nets pirštai sutindavo nuo rašymo. Vėliasniame laike toji knygelė buvo Prusuose išspausdinta.

Per 34 m. knigas Katelė taip besidarbuodamas tikrai labai daug padarė—daugiau negut tie, kurie daug rašo, daug kalba, o nieko nedaro.

Beveik visi Panemuniečiai nuo trisdešimties ir daugiau metų vyrai ir moteris moka rašyti; daugumas ir rokudus gali suvesti; nekurie geografijos ir istorijos po truputį žino. Daugmergaičių iš Pane-

munėlio parakvijos išmokusios rašyti ir ir rokundus vesti gavo geras vietas už gaspadines po dvarus, arba miestuose prie ponų. Iš kun. Katelės mokyklos, galima pasakyti, yra išėjęs ir dabartinis Lietuvos atstovas į Dumą p. Juozas Kubilius, nes jo motyna budama dar mergaite išmoko nuo kun. Katelės rašyti ir truputi rokundus daryti, o paskui palikus moteriškę pati savo vaikus mokino rašto, kolaik paskiaus neišleidė sunų į tolesnį mokslą.

Kun. Katelės rupesniu į metus bent kelis kartus daromi yra „teatrai“. Niekur dar nebuvo girdėti apie „Ameriką pirtyje“, o čia jau lošė: „Nepadėjus nēr ko kasti“, „Nesipriešink“, „Dėdė atvažiavo“, „Valščiauš Sudas“; ir lošdavo gan gerai; iš įpatų prigulinčių prie to lošikų ratelio priguli: pp. Juozapas Katele, Adomas Vinkindis, Jonas Kubilis (kariumenėje), Vylimas ir kiti; iš mergaičių: Elžbieta Katelytė, Nastazija Balaišyčia, Marijona Zvirblaičė, T. Biliunaičia.

Jo teipogi yra nuopelnas, kad broliavaikiai gavo aukštesnį apšvietimą: vienas yra inžinieriumi, kitas gydytoju; viena brolio duktė p. Bronislava užbaigusi gimnaziją pastojo į medicinos institutą Peterburge ir nors dar nepabaigė iš priežasties sumišimų Rusijoje, vienog jau užsijema gydymu, ir yra gera lietuvaitė; kita gi užbaigus gimnaziją išėjo už vyro p. Ertelio. Reikija tai patemyti, kad visi tie broliavaikiai yra gerai katalikiškai išauklėti, nėra kokiais mažtikėliais arba atšalusiais, kaip tai šioje gadynėje iš tokių mokyčių daug atsiranda be tikėjimo.

Užsitarnavo tad gerbtinasis Jubiliasas, kad mes jį statytume kaipo paveikslą gero tėvynės mylėtojo, nes apart kunigiškų priedėrmų, kurias per 50 metų ištikimai pildė karštai mylėjo savo žmones, dėl jų pasiaukavo, nesigailėdamas nei turto, nei darbo. Mylėjo Tėvynę ne vien širdžia ir žodžiais, bet ir savo darbu.

Lai gyvoja G. Jubiliasas dar ilgus metus ir džiaugias savo darbo vaisiais. *Vaituoklis.*

Vilnius. 5 gegužio, šalies viršininkui pirmininkaujant, atsilaiškė svarstymai apie įvedimą lietuviškos ir lenkiškos kalbos į pradedamasias mokyklas Vilniaus, Kauno ir Gardyno gubernijos. Svarstyta, kaip įvykdyti Viršiausis paliepimas iš 22 balandžio šių metų, apie kurį yra rašyta „Ned. Skait.“ № 20. Ap-svarstę tą klausimą, nusprendė, kad tose vietose Vilniaus, o įpatingai Kauno gubernijos, kur nuolatai gyvena lietuviai, lietuviškos kalbos ir aritmetikos mokytojams reikia buti lietuviams, bet mokantiems rusišką kalbą; o tose vietose Kauno, Vilniaus ir Gardyno gubernijų, kur su lietuviais gyvena susimaišę ir ne-lietuviai, ten tais mokytojais turi buti rusai arba baltarusiai, bet mokantieji lietuvišką kalbą. Gardyno gubernijos pakraščiu, susisiekiiančiam su Lenkija, tose vietose, kur nuolatai lenkai gyvena, šitas klausimas pasiliko dar neišrištas, kad mokslo

apskritis neturi tikrų žinių, kokios Gardyno gubernijos vietos yra nuolatai lenkų apgyventos.

Žinios iš visos Rusijos.

D U M A.

„Ned. Skaitymo № 20 buvome patalpinę sutrumpintą Dumos atsakymą ant trono prakalbos, prie to steigėmės rašyti kiek galėdami suprantamai. Bet tas veikalas yra labai svarbus, todėl čia talpiname jį ištisai. Nors čia žodžiai ne kiekvienam sodiečiui tėra suprantami, visgi viliames ben dešimtąją dalį mūsų skaitytojų perma-nysiant, jei ne visai, tai ben apskritai.

Dumos atsakymas ant trono prakalbos.

Jūsų Imperatoriškoji Didenybė!

Jūsų Didenybė teikėtės kalboje į žmonių atstovus pranešti Jūsų pasirizimą sergėti nepajudinamais įstatais, kuriais žmonės pašaukti įvykdyti įstatymišką valdžią vienybėje su savo Caru. Valstybės Duma mato tame duotame žmonėms Caro prizadėjime tvirtą užstatą sustiprinimo ir plėtojimosi įstatymų davimo tvarkos, kuri atsakys konstitutiškiems pamatams. Valstybės Duma iš savo pusės pasistengs ištobulinti žmonių atstovybės pamatus ir įneš Jūsų Didenybei užtvirtinti įstatymus apie žmonių atstovybę, paremtus, sulig žmonių valios, ant pamatų visuotinių rinkimų tiesų.

Jūsų Imperatoriškosios Didenybės šauksmas prie bendro darbo Tėvynės labai randa gyvą atbalsį visų Valstybės Dumos sąnarių širdyse. Duma, turėdama savyje visų luomų, visų Rusijoje gyvenančių tautų atstovus, suvienyta vienu karštu noru atnaujinti Rusiją ir sutverti joje valstijos tvarką, paremtą ant ramaus visų luomų ir tautų sugyvenimo ir ant tvirtų pilietiškos laisvės pamatų.

Bet valstybės Duma turi priedermę nurodyti, kad sąlygos, kuriose kraštas gyvena, daro negalimu pasekmingą darbą dėl atnaujinimo geriausių krašto (valstijos) spėkų.

Kraštas suprato, kad vyriausi viso mūsų valstijos gyvenimo žaizda yra atskiriančių Carą nuo žmonių valdininkų saualė. Ir apimtas viena dvasia kraštas balsiai pranešė, kad gyvenimo atnaujinimas galimas tik ant savirankiškumo ir pačių žmonių dalyvavimo įstatymų valdžios įvykdime ir pildančios valdžios kontroliavimo laisvės pamatų. Jūsų Imperatoriškoji Didenybė teikėtės manifestu nuo Spalių 17 (30) d. 1905 m. nuo sosto apskelbti tvirtą pasirizimą įdėti minėtuosius pamatus į tolesnio rusų žemės likimo sutvarkymo pamatus ir visi žmonės išvien su džiaugsmu sutiko tą žinią.

Tečiauš, jau pirmosios laisvės dienos apsitemdė sunkiais mėginimais, į kuriuos įstumė kraštą tie, kurie, vis dar užkirsdami žmonėms kelią prie Caro ir niekindami Viršiausiojo manifesto nuo Spalių 17 d. visus pamatus, apdengė kraštą be teismo bausmių, žudynių, šaudymų ir į kalėjimus kišimo gėda.

Ir šių administracijos veikimų pėdsakos per paskutinius mėnesius teip giliai įsiskverbė į žmonių, dušių kad joks krašto nuraminimas negalimas lig tol, kol nebus žmonėms aišku, kad nuo šio laiko neleista vyriausybei daryti užmačių, prisidengiant Jūsų Didenybės vardu, kol visi ministriai bus atsakantįs prieš žmonių atstovus ir, drauge su tuo, kol nebus atnaujinta visų valdiškos tarnystės laipsnių administracija.

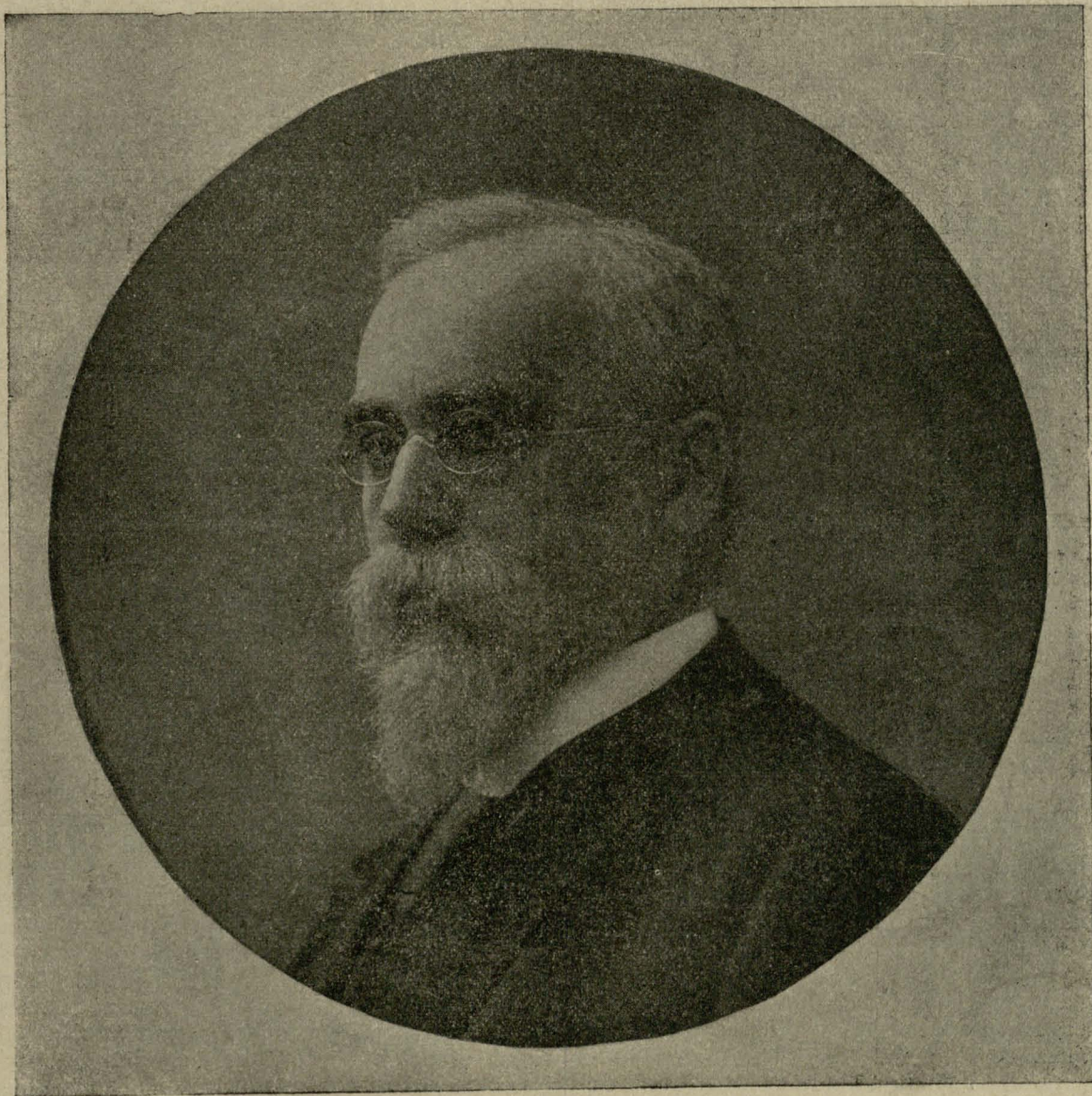
Ciesoriau, tik ministerių atsakomybė prieš žmones gali išaknyti žmonių protuose mintį apie pilną Caro be-atsakomybę; tik daugumui Dumos sąnarių ministerijos iš-tikimybė gali sustiprinti įsitikėjimą vyriausybei ir tik prie

tokio įsitikėjimo galimas yra ramus ir tikras Valstybės Dumos darbas. Bet pirm visko reikia paliuosuoti Rusiją nuo veikimo tų įpatingų įstatymų—aštriosios ir ypatingos apsaugos ir karės stovio,—po kurių priedanga ipač išsiplėtojo ir dabar dar apsireiškia be jokios atsakomybės esančių valdininkų saualė.

Drauge su įvykdimu administracijos atsakomybės pamatų prieš žmonių išrinktuosius, dėl pasekmingo Valstybės Dumos darbavimosi reikalingas tikros žmonių atstovybės pamatų įvykdamas, dėlei to, kad tik Caro su žmonėmis vienybė yra įstatymų davimo šaltinis. Todėl visi perėvėrimai tarp viršiausios valdžios ir žmonių turi but pra-

tarimas ir ėmimas prigulės nuo žmonių atstovų ir kada jokiais atskirais įstatais nebus apribuota žmonių atstovų įstatymų davimo kompetencija. Valstybės Duma skaito teip pat nesutinkančiu su žmonių gyvenimo reikalais, kad koks nors įstatymų sumanymas, apsunkinantis žmones mokesčiais, jei jis Dumoje priimtas, butų mainomas įstaiga, kuri susideda iš nemokančių anėdėlių žmonių.

Kas link busimųjų įstatymų, tai Valstybės Duma, pildydama žmonių uždėtas pareigas, skaito butinai reikalingu suteikti visam kraštui tikrus įstatymus, kurie užtikrintų ypotos nepaliečiamybę, sąžines, žodžio, spaudos, draugijų, susirinkimų jr streikų laisvę; Duma prisilaiko tos nuomonės,

Valstijos Dumos Pirmasėdis S. Muromcev'as.
Moskvos universiteto profesorius.

šalinti. Negali teip pat buti tokie įstatymai, kurie ant visados butų uždengti nuo liuso žmonių atstovų drauge su Caru peržiurėjimo. Valstybės Duma skaito sąžinės pareiga pranešti Jusų Imperatoriškajai Didenybei žmonių vardu, kad visi žmonės tik tuomet su visa spēka ir energija, su tikru tikėjimu į artimą Tėvynės gerovę dirbs gyvenimo atnaujinimo darbą, kada tarp jų ir sosto nestovės Valstijos partarmė, susidedanti iš paskirtų valdininkų ir išrinktųjų iš aukštesniųjų žmonių luomų, kada anėdėlių ir mokesčių nu-

kad, neįvykdinus tvirtai tų pamatų, kurie jau buvo paminėti 17 Spaulių manifeste, jokios atmainos visuomenės santikiuose negalimos yra. Duma teipogi skaito reikalingu suteikti piliečiams tiesas siuntinėti peticijas žmonių atstovams.

Valstybės Duma tvirtai yra persitikrusi, kad nei laisvė nei tikroji tvarka negali buti tvirtai įkunyta, neįvedus visų be išimties piliečių lygybės prieš įstatymus. Todėl Valstybės Duma prirengs įstatymą apie sulyginimą tiesų visiems piliečiams, panaikinus visokius apribavimus ir pri-

vilegijas dėlei luomų, tautos, tikėjimo ir lyties skirtumo. Norėdama paliuosuoti šalį nuo varžančios jų administrati-
viškos globos ir atiduodama tiesą apribuoti piliečių laisvę
vien tik neprigulmingam teismui, Valstybės Duma visgi
negali sutikti su tuo, kad teismas baustų kanors mirtimi.
Mirties bausmė niekuomet prie jokių sąlygų negali būti
vartojama. Valstybės Duma mano, kad ji turi tiesą pabrėž-
ti, jog jinais išreikš visos tautos bendrą troškimą tą dieną,
kuomet nutars ant visados panaikinti bausmę mirtimi. Per-
matydama tokį įstatymą, šalis laukia, kad tu Ciesoriau, Savo
valia dabar atšauktumei visų mirtimi bausmių pildymą.

Sodžiaus gyventojų reikalų apšvietimas ir išradimas
tam tikrų priemonių—yra artimiausias Valstybės Dumos už-
daviny. Didžiausioji krašto gyventojų dalis—darbo žmonės
—nekantriai laukia žemės paskirimo, ir pirmoji Rusijos Val-
stybės Duma neatliktų savo pareigų, jeigu neišdirbtų įsta-
tymo tų pribrendusių reikalų patenkinimui, paskirdama tam
tikslui valdžios, rumo, kabineto, vienuolynų ir bažnyčių že-
mes ir priverstinai atidalydama sklypelius nuo privatinų
savizemių.

Valstybės Duma skaito butinai reikalingu išdirbti įsta-
tymus, kurie patvirtintų valstiečių lygybę prieš įstatymus
ir nuimtų nuo jų skaudžiančią sauvale ir globą. Valstybės
Duma pripažįsta lygiai neatidėtinu darbininkų reikalų iš-
pildymą įstatymų keliais, ginančiais samdytą triusą. Čia
pirmuoju žingsniu turi būti užtikrinimas samdytiems darbi-
ninkams organizacijų laisvės visose darbo šakose ir mede-
giško ir dvasiško stovio pagerinimas.

Valstybės Duma skaitys teipogi savo pareiga išna-
doti visas pajėgas liaudies apšvietimo pakėlimui ir pirmu-
čiausiai pasistengs išdirbti įstatymą apie visuotinį neapmo-
kamą mokymą.

Greta su tuo atkreips daugiausiai atydos į tai, kad
teisingai būtų išskirstyti mokesniai, kurie šiandien neteisin-
gai apsunkina neturtinguosius gyventojų sluogsnius ir kad
prigulinčiai būtų sunaudoti Viešpatijos pinigai.

Lygiu budu svarbus darbas bus iš pašaknių vietinio
valdymo ir savyvaldos parkeitimas, suteikiant visiems gy-
ventojams tiesią dalyvaute juose ant pamato visuotinių rin-
kimų. Atmindama tą sunkų jungą, kurį žmonės velka, ka-
reiviaudami Jusų Didenybės armijoje ir laivyne, Valstybės
Duma pasirupis užtikrinti armijoje ir laivyne teisybes ir
tiesos pamatus.

Valstybės Duma, antgalo, skaito reikalingu nurodyti,
tarp kitų neatidėtinų savo uždavinių, ir klausimo išrišimą
apie seniai pribrendusių atskirų tautų reikalavimų išpildy-
mą. Rusija yra visokių genčių ir tautų apgyventa viešpatija.
Normališkas ryšius tarp visų tų genčių ir tautų galimas yra
tik tuomet, kada bus išpildyti jų troškimai palaikyti ir to-
bulinti savo ipatybes visokiose buvio šakose. Valstybės
Duma pasirupins plačiai išpildyti tuos teisingus reikalavimus.

Jusų Imperatoriškoji Didenybė! Musų darbo prieangyje
yra vienas klausimas, kuris judina visų žmonių širdį, kuris
didžiai rupi mums, kaipo žmonių išrinktiems, kuris ne-
duoda mums ramiai pradėti darbą. Pirmas žodis, kuris
praskambėjo Valstybės Dumos sienose, ir kuriam prijau-
te visa Duma, buvo—amnestija. Šalis geidžia amnestijos, pri-
taikintos prie visokių prasižengimų, kaip kriminališkoms
tiesomis permatytų, taip ir iššauktų tikėjimiškoms ir poli-
tiškoms pažiūromis, ir teipogi amnestijos už prasižengimus
agrariškuose dalykuose.

Yra žmonių sąžinės reikalavimai, kuriems negalima
atsakyti ir išpildymą kurių negalima tęsti.

Ciesoriau, Duma laukia nuo Jusų pilnos politiškos
amnestijos ir tikisi, jog jinais parodys, kad yra bendras su-
sipratimas ir vienybė tarp Caro ir žmonių.

Septintasis Dumos posėdis (8 gegužės m.)

Tą dieną atstovai pradėjo rinkties į Dumą apie pusę
dvyliktos valandos, bet posėdis negalėjo būti atidengtas,
nes atstovai susirinkę į keles kruveles tarp savęs tarės.
Ant galo pusėje pirmos valandos visi išgirdo pirmsėdžio
varpelio balsą, šaukiantį į Dumos salę. Ponas Muromcev'as
atidengdamas posėdį šiaip prabilo: „Atidengiu posėdį. Lai-
kau sau už garbę pranešti Valstijos Dumai, jog Dumos po-
sėdyje 5 dienoje gegužės mėnesio tapo nutartas atsakymas
ant Ciesoriaus prakalbos ir jog tada buvo nuspręsta, kad
pirmsėdis paduotu tą atsakymą Ciesoriui.“

Pirmsėdis mane ispildyti tą Dumos pavedimą pen-
kiesu t. y. patsai pirmsėdis, du jo pagalbininku, sekretorius
ir sekretoriaus pagalbininkas. Tada 6 gegužės mėnesio die-
noje Dumos pirmsėdis gavo nuo ministrų pirmsėdžio šioki
lakštą:

„Viršiausiu paliepinu, laikau sau už garbę ap-
skelbti Tamstai, jog Ciesorius velytu, kad Dumos at-
sakymas ant Jo Didenybės prakalbos butu nusiųstas
drauge su Tamstos visupavaldiniausiu rašteliu.“

Kadą pirmsėdis pabaigė skaityti tą lakštą, tadą paprašė
balso ponas Novgorodcev'as, kursai pasakė, jog ar mes
šiaip, ar taip paduosime Ciesoriui atsakymą, tai nesvarbu;
atsakymo žodžiai vis-gi nebus permaintyti. Mums nėra ko
tą ilgai svarstyti, nes mūsų laukia svarbiausi dalykai. Mes
turime siandieną išrinkti komisiją, kuri išdirbtu sumanymą
(projektą) apie išrišimą klausimo apie žemę (agrariško), apie
įpatos (asabos) nepaliečiamybę ir taip toliaus..

Novgorodcev'ui pabaigus kalbėti, gavo balsą ponas
Aladjinas, kursai daug smarkiaus skundė, kad Duma ne-
gali tiesiai paduoti savo atsakymą Ciesoriui, bet par mi-
nistro rankas. Tarp ko-kito jis pasakė, jog patsai Ciesorius
savo prakalboje pavadino mus geriausiais žmonėmis. Mes
ne kokia gauja, bet visa Rusijos tauta, o vienok pirmasis
mūsų žinksnis tapo sukliudytas. Matos ant kiekvieno žinks-
nio sutiksime kliutis, kurios ant galo taip gali būti didelės,
jog visas mūsų darbštumas gali išgaišti.

Po Aladjino kalbėto profesorius Kavaliauskis, kursai
pasakė, jog ir kitose šalyse įvairiai esąs paduodamas ad-
resas, dėlto ir Rusijos Dumai nėra ko ilgai tą dalyką svarstyti.

Duma vienbalsiai nutarė pradėti svarstyti iš eilės se-
kančius dalykus.

Tuomet Dumos sekretorius perskaitė sumanymą (pro-
jektą) apie agrariško (žemės) klausimo išrišimą. Tą suma-
nymą padavė 32 atstovu, tarp kurių buvo Hercenšteinas,
Jakuškinas, Medvedievas, kunigaikštis Dolgorukij ir kiti.
Bet to sumanymo Duma negalėjo svarstyti, nes iš eilės sto-
vėjo kiti klausimai. Pirmasis toksai dalykas ėjo iš eilės apie
nutarimą **liglaikinių taisylių (pravilų) kaip peržiūrėti teises
išrinktų Dumos sąnarių**, arba kitais žodžiais sakant, Duma
turėjo nutarti įstatymus dėl perkratymo, ar teisingai yra iš-
rinkti atstovai. Arba kilus abėjojimui, ar kaip reikint yra
išrinktas koksai-nors atstovas, kad Duma galētu ant tų įsta-
tymų pasiremdama, nuspręsti.

Tokius įstatymus iš 18 paragrafų arba padėjimų susi-
dedančius Duma tą dieną ir nutarė.

Kada svarstymai apie augščiaus minėtus taisylius (pra-
vilas) pasibaigė, tadą Dumos pirmsėdis pradėjo skaityti su-
manymą (projektą) apie įpatos nepaliečiamybę, tai yra: jog
niekas negali žmogaus areštavoti, kaip tiktai teismas (su-
das). Tą sumanymą (projektą) padavė atstovas Nabokov'as,
Vinaver'as, Savieljev'as ir kiti.

Duma priėmė tą sumanymą savo žinion, o tuotarpu iš
eilės pradėjo svarstyti užklausimą, duotą vidurinių veikalų
ministrui, kad policija kurščiusi žmones prieš viens-kitą ir
spaudinusi atsišaukimus, kad gauja muštu svetimtaučius.

Dumos pirmsėdis perskaitė atstovams tą užklausimą, kursai šiaip yra sustatytas:

„Laikraščiuose tapo apgarsinti valdžios dokumentai, kurie patvirtino, kad policija padėjo kurstyti vienus gyventojus prieš kitus, iš to išėjo tas, jog daug ramių žmonių tapo užmušta.“

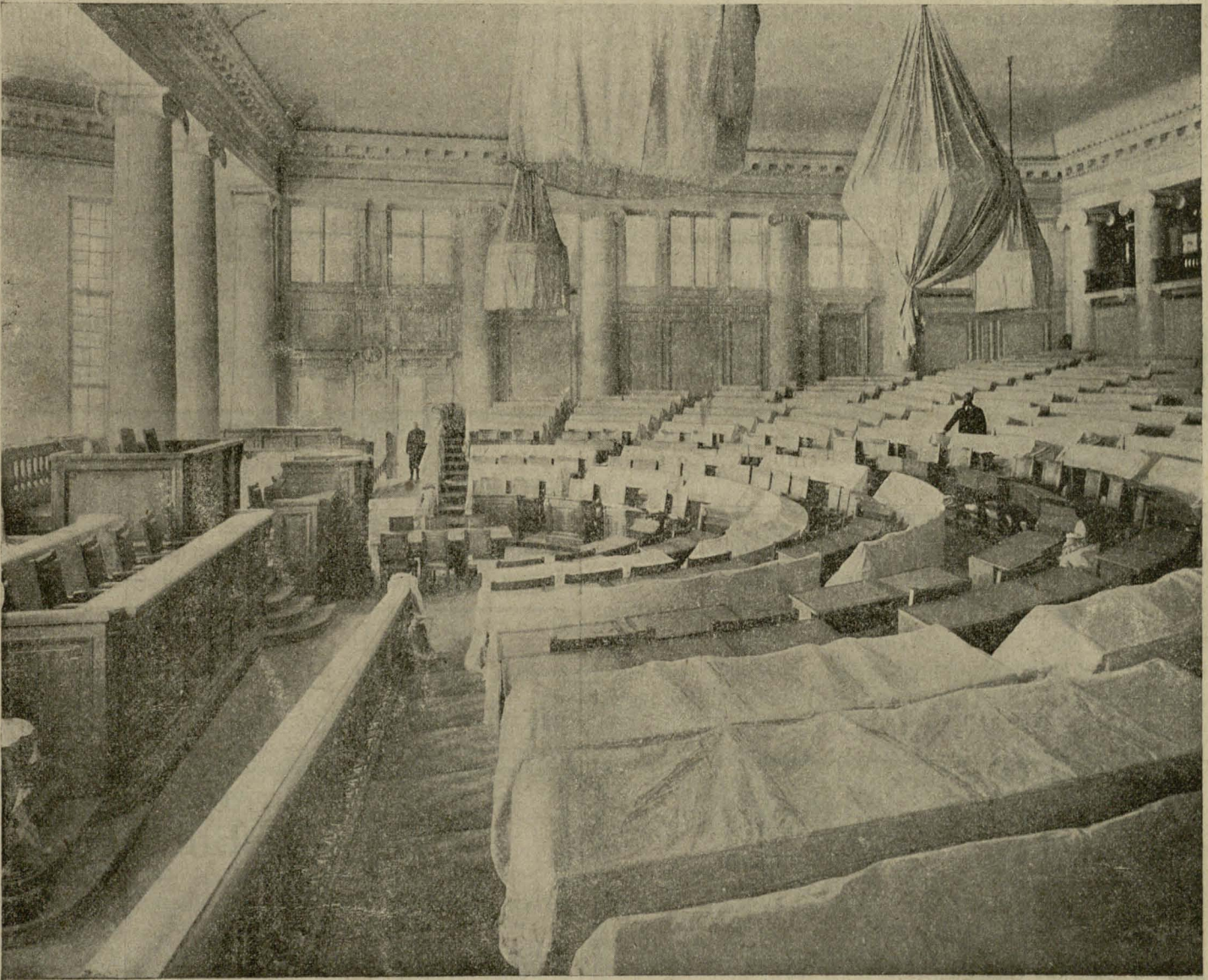
Įpatingai, kaip matos iš raporto j. m. Makarov'o, atspaudinto 63 n. gazetos „Rieč“, tapo patirta, jog policijos departamentas įsteigė tam-tikrą spaustuve, kurioje buvo spausdinami bjaurūs atsišaukimai, kuriuos sustatė ir platino tas pats policijos departamentas. Tie atsišaukimai kurstė

jis padarė, kad prasikaltusius nubausti ir ką ketina p. ministras daryti, idant ant ateinančio laiko tokius prasikaltimus prašalinti?

Be to dar meldžiame Dumą, kad ji užklaustu p. ministrą:

Ar žino ponas ministras, kad valdžia prikimšo kalėjimus kaliniais, tarp kurių tikrai yra ir nekalti, ir kad priešingai visiems pagaliaus įpatingiems įstatymams valdžia laiko kalinius virš paskirto laiko, nepaduodama priežasties jų suėmimo ir par-tat išvesdama juos iš kantrybės, taip kad jie savę stapina badu.

Kadą pirmsėdis pabaigė tą užklausimą skatityi visų,

Valstijos Dumos posėdžių salia 550 vietų.

mušti svetimtaučius ir apšviestus žmones (intelligentus). Tą spaustuve rėdė žandarų oficėrius Komisarov'as.

Nors valdžia įsteigė tyrinėjimą, vienok niekas nieko nepadarė, kad ant ateinančio laiko tokie negirdėti valdžios peržengimai būtų prašalinti, priešingai patįs didieji įsteigėjai gavo užmokėsnį. Dėl tos priežasties ir iš atžvilgio, jog šiose dienose atsinaujino panašūs atsitiktimai (Vologdoje, Kaliazine, Caricine), kurie leidžia samprotauti, jog ir čia valdžia dalyvavo, – meldžiame Dumą, kad ji paklaustu j. m. vidurinių veikalu ministro:

Ar žino p. ministras apie čion' pristestus įvykimus; ką

atstovų akis atsigrįžo ant tos vietos, kame turėjo sėdėti ministras Stolipinas, kursai buvo žadėjęs duoti atsakymą ant viršminėto užklausimo.

Bet ministro nebuvo, jo vieta buvo tuščia. Atstovai žiuri, tarp jų prasideda murmėjimas. Tuomet kilsta Valstybės kontroleris p. Švanebach, kursai šiaip paaiškino: „J. m. ponas ministras buvo atvažiavęs, bet matydamas, jog Duma to užklausimo dar nesvarsto, jis sugrįžo. Bet užklausimas yra priimtas žinion ir atsakymas bus duotas.“

Po to pirmsėdis apskelbė Dumos posėdį užbaigtu. Kitas posėdis bus tikrai petnyčioje 12 dienoje Gegužės mėnesio.

Šis-tas apie Dumą.

Kaip yra apmokami atstovai kitose šalyse? Visugausiausiai yra apmokami Amerikos atstovai, kurie gauna algos po 7400 rublių, neskaitant prie to tų pinigų, kuriuos jie gauna ant kelio; negana to kiekvienas atstovas gauna dar ant savaitės 3 rublius 70 kapeikų ant lakštų siuntinėjimo. Iš Europos valstijų geriausiai apmoka savo atstovus Francija; kiekvienas jos atstovas gauna 2664 rublius ant metų. Paskui eina Vengria, kurios atstovai gauna 1480 rublių. Holandija moka savo atstovams 740 rublių metinės algos; apmoka pragyvenimą ir kelią. Graikija moka savo atstovams už kiekvieną paprastą seimo sušaukimą po 533 rublius, o už neprastą tai yra įpatinguose reikaluose po 296 rublius. Švecija teip-pat už kiekvieną seimo sušaukimą moko atstovams po 464 rublius, bet už kiekvieną praleistą posėdį išskaito po 4 rublius. Belgijos atstovai, gyvenę Brukselėje t. y. sostapilėje nieko negauna, o kurie iš apskričių suvažiuoja ima po 97 rublius ant mėnesio.

Visuose kituose kraštuose atstovai yra apmokami nuo dienos. Austrijoje p 9 rublius ant dienos, Rumunija po 6 rub., Bulgarijoje ir Šveicarijoje po 6 rub. ant dienos ir turi veltą važiavimą gelžinkeliais. Mažiausiai temoka savo atstovams Danija, vos tiktai po 2 rubliu ant dienos. Portugalija visiškai nemoka savo atstovams. Visos Vokietijos atstovai yra apmokami, bet Prusai nemoko savo atstovams. Rusijos atstovas į Dumą gauna 10 rublių ant dienos, o Valstijos Tarybos (gosudarstvennij soviet) sąnariai po 25 rublius ant diennos. (Slovo).

Žinios iš užrubežio.

Rymas. Pirm kelių dienų Tėvas šventasis Pijus X buvo kiek susirgęs ir iš savo pakajų nevaikščiojo. Dabar vėl pasitaisė.

Už dvejų metų, tai yra 6 dienoje Rugsėjo 1908 metuose Tėvo šv. Pijaus X prieina jubilėjus penkių dešimtų metų kunigystės. Penktoje dienoje Rugsėjo 1858 jaunas kunigas Juozapas Sarto pabaigęs mokslus Padvos mieste, įsišventė į kunigus ir ant rytojaus 6 Rugsėjo savo gimimo mieste Riese atlaikė pirmas Mišias šventas. Italijos žemėje jau dabar pradėjo tverties komitetai, idant tą dieną iškilmingai apvaikščioti. Pačiame Ryme katalikiška jaunuomenė aprinko savo komiteto pirmasėdžiu profesorių Tolli.

Šveicarija. Šiomis dienomis tapo užbaigtas vesti geležinkelis labai ilgu urvu po didžiausio kalno vadinamo Simplion. Ant tos iškilmės atvyko į rubežinį miestelį Domo-dosolia Italijos karalius Viktoras Emanuėlis III. Puikiai papuoštoje stotyje jis pasakė bylą, kurioje išsitarė, jog ta diena bus minėtina žmonių darbo istorijoje.

Japonija. Japonija kas-kartas į didesnę eina bičiuolystę su Chinois. Neseniai tarp Japonų ir Chiniečių susitvėrė irklavimo ant upių Sungari ir Jalu draugija. Jau šią vasarą garlaiviai buk pradėsią skrajoti.

Redaktorius Pralotas *A. Karosas.*

Rengiu spaudon Tamošiaus a Kempis „Apie sekimą Kristaus“ *kun. Skin.*

IŠEJO IŠ SPAUDOS

Mažas Katekizmas, arba Trumpas išguldymas tikėjimo tiesų, paskirtas vaikeliams prie pirmos šv. Komunijos prisiruošiantiems. Parašė ir šleido *Dėdė Atanasas.* Kaina 7 kap. Galima gauti J. Naujalio knygyne Kaune. Perkupčiams nuleidžiama pigiaus. To paties rašytojaus galima tenpat gauti knygelę „**Mirtis**“ (senelio apsakymas). K. 5 kap.

Pabaigęs **Buchalterijos** kursą, jieškau atsakios vietos. Adr.: pačta ir m. Rietava Kauno gub. Kaz. Norkui.

Baigęs 6 kl. Mint. gimn. **jieškau lekcijų** vasaros laiku. Sutinku išvažiuoti į dvarą arba į sodžių.—Adr. Redakcijoje.

**BAŽNYTINIŲ DRAPANŲ DIRBTUVĖ
Ceciljos Baranauskytės**

Kaunė. Viešasis (paradny) placas. Fišero namai.

Daktaro A. Jagdhold'o

Elektroterapija ir Rentgenologija.

Ištyrinėjimas ir kiaurai peržiurėjimas su **RENTGENOSKOPO** pagalbą visokių kuno dalių ir jų ligų: krutinės, širdies, plaučių, pleurito, inkstų, puslės, kaulų gedimo ir perlužimo. Atradimas užsilikusių kunę pašalinių daiktų, kaip štai: šratų, kulku, adatų ir k. p. Gydimas su **RENTGENOSKOPO** pagalbą visokių ligų esančių pavirš kuno, kaip antai: vėžio, niežų, skaudulių ir k. p. Teipogi su **ELEKTRIKOS** pagalbą gydymas reumatizmo, nervų, apmirimo kuno dalių ir k. p. **Liepojuje.** Grudų gatvė (Zernovaja), № 42, Bonyco namai. 25--5

DANTŲ GYDYTOJA

Janulaitytė-Biliunienė,

tamtikrus mokslus išėjusi Charkove ir paskiaus Berlyne, pagydo gendančius ir skaudančius dantis, o kiaurus užlipdo labai stipriomis plombomis, teip juog paskui per ilgą laiką dar galima drąsiai kietus valgius kramtyti ir nebejausti dantų skaudėjimo. Traukia dantis be sopėjimo. Gydykla Kaune, Naujoje gatvėje, Virovyčiaus namuose (№ 9). 10-5

Daktaras A. von Forestier

specijališkas gydymas sergančių ausių, nosies ir gerklės ligomis. Nuo 12—1 valandos dieną ir nuo 6—7 val. vakarę. **Liepojus,** Grudų gatvė (Zernovaja), № 42, Bonyco namai. 25--5